

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
Кафедра основ медицини**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
декан факультету здоров'я
та фізичного виховання
Едуард СИВОХОП
“ 30 ” червня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

**КЛІНІЧНА (ВИРОБНИЧА) ПРАКТИКА З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ
ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ
ТА ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМ**

Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень
Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	227 Терапія та реабілітація
Спеціалізація	227.01 Фізична терапія
Освітня програма	Фізична терапія
Статус дисципліни	обов'язкова

Ужгород 2025

Робоча програма «Клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем» для здобувачів вищої освіти вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань **22 Охорона здоров'я**, спеціальності **227 Терапія та реабілітація**, спеціалізації **227.01 Фізична терапія**, освітньої програми «Фізична терапія».

Розробник: **Ксенія МЕЛЕГА**, к. мед. н., доцентка, зав. кафедри основ медицини

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри основ медицини**
протокол №15 від «25» червня 2025 р.

Завідувачка кафедри Ксенія МЕЛЕГА

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання
протокол № 12 від «30» червня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії Фелікс ФІЛАК

1. ОПИС ПРАКТИКИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна (вечірня) форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 7,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 225	2	-
Вид підсумкового контролю: Диференційований залік	Семестр:	
	3	-
	Індивідуальна робота	
	75	-
Форма підсумкового контролю: усна відповідь (захист практики)	Самостійна робота:	
	150	-

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою «Клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем» є підготовка студентів до виконання професійних обов'язків магістра фізичної терапії, формування у здобувачів позитивного ставлення до своєї професії, набуття і удосконалення вмінь і навичок у призначенні та використанні засобів і методів фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем. Практика є однією з основних форм освітньо-професійної підготовки магістрів спеціальності 227 Терапія та реабілітація, спеціалізації 227.01 Фізична терапія, у ході якої здійснюється закріплення їх теоретичних знань і удосконалення практичної підготовленості до праці в якості фізичного терапевта.

Завдання практики:

1. Поглиблення і закріплення теоретичних знань з дисциплін фахової підготовки, отриманих у процесі навчання за спеціальністю, удосконалення навичок їх практичного застосування при плануванні та проведенні заходів фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем.
2. Формування практичних умінь і навичок планування, організації та контролю процесу фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем; оцінки та аналізу результатів діяльності, звітності по ній.
3. Набуття здобувачами досвіду практичної роботи в якості фізичного терапевта у закладах охорони здоров'я, що надають реабілітаційну допомогу, та удосконалення професійних навичок.
4. Формування і розвиток морально-психологічних та якостей, стереотипів поведінки, форм спілкування, необхідних для успішної діяльності фахівця в галузі фізичної терапії, як невід'ємної частини майбутньої професійної діяльності; виховання у здобувачів потреби до самоосвіти, виконання наукових досліджень в галузі фізичної терапії, закріплення стійкого інтересу, поваги та творчого підходу до обраної професії.

Відповідно до освітньої програми магістрів спеціальності 227 Терапія та реабілітація, спеціалізації 227.01 Фізична терапія опанування програми клінічної практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної системи сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 08. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Професійні компетентності (З) (за трудовою дією або групою трудових дій) відповідно до Професійного стандарту «Фізичний терапевт»:

- 3.03 Здатність до професійної комунікації.
- 3.07 Здатність до пошуку та отримання надійної, достовірної та науково обґрунтованої інформації, необхідної для професійної діяльності фізичного терапевта, з різних джерел, в тому числі з використанням інформаційних і комунікаційних технологій.
- 3.08 Здатність до узагальнення, аналізу, синтезу та оцінювання отриманої інформації необхідної для професійної діяльності фізичного терапевта.
- 3.09 Здатність до представлення своєї професійної діяльності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

СК 01. Здатність визначати проблеми фізичної, когнітивної, психоемоційної, духовної сфер, обмеження заняттєвої участі пацієнта відповідно до Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ).

СК 02. Здатність клінічно мислити, планувати терапію, застосовувати науково обгрунтовані засоби та методи доказової практики (Evidence-based practice), аналізувати та інтерпретувати результати, вносити корективи до розробленої програми фізичної терапії або ерготерапії чи компонентів індивідуального реабілітаційного плану.

СК 03. Здатність ефективно спілкуватися з пацієнтом/клієнтом, його родиною й опікунами, формувати розуміння власних потреб пацієнта та шукати шляхи їх реалізації, розробляти та впроваджувати домашню програму терапії.

СК 04. Здатність до роботи у реабілітаційній команді та міжособистісної взаємодії з представниками інших професійних груп різного рівня.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності. Спеціалізація 227.01 Фізична терапія (СКфт):

СКфт 01. Здатність розуміти клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта/ клієнта, перебіг захворювання і тактику лікування.

СКфт 02. Здатність обстежувати осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією за допомогою стандартизованих та нестандартизованих інструментів оцінювання, визначати фізичний розвиток та фізичний стан.

СКфт 04. Здатність проводити фізичну терапію осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.

СКфт 05. Здатність планувати та контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта/клієнта та цілям фізичної терапії.

СКфт 06. Здатність провадити наукову діяльність у сфері фізичної терапії.

СКфт 08. Управляти робочими процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів у фізичній терапії, керувати роботою асистентів, помічників та волонтерів.

Професійні компетентності (за трудовою дією або групою трудових дій) Професійний стандарт «Фізичний терапевт»:

A2 Здатність вести записи та відповідну документацію з фізичної терапії.

B2 Здатність планувати процес надання послуг з фізичної терапії.

B3 Здатність реалізовувати програму фізичної терапії.

B4 Здатність оцінювати ефективність реалізації фізичної терапії.

G1 Здатність забезпечити доступність послуг з фізичної терапії.

K1 Здатність удосконалювати якість надання послуг з фізичної терапії.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Передумовами проведення «Клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 3 Організація мультидисциплінарної командної роботи

ОК 4 Сучасні технології здоров'язбереження.

ОК 6 Діагностика та програми фізичної терапії при захворюваннях внутрішніх органів

ОК 7 Реабілітація постінсультних хворих

ОК 9 Комплексна реабілітація військовослужбовці в та членів їх сімей

ОК 10 Лікувальний масаж у педіатрії

ОК 11 Перша медична (долікарська) допомога з основами тактичної медицини

ОК 13 Клінічна практика з фізичної терапії у геронтології.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Фізична терапія**», проведення «Клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти магістра таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Уміти вибирати і аналізувати інформацію про стан пацієнта	ПРфт 02
Проводити опитування (суб'єктивне обстеження) пацієнта/клієнта для визначення порушень функції, активності та участі	ПРфт 05
Прогнозувати результати фізичної терапії пацієнтів/клієнтів різних нозологічних груп та при складній прогресуючій та мультисистемній патології.	ПРфт 08
Встановлювати цілі втручання	ПРфт 09
Створювати (планувати) програму фізичної терапії окремо, або як частину індивідуального реабілітаційного плану	ПРфт 10
Реалізовувати програми фізичної терапії окремо, або як частину індивідуального реабілітаційного плану відповідно до наявних ресурсів і оточення.	ПРфт 11
Здійснювати етапний, поточний та оперативний контроль стану пацієнта/клієнта, аналізувати результати виконання програми фізичної терапії.	ПРфт 12
Коректувати хід виконання програми фізичної терапії на основі аналізу запланованих та досягнутих результатів	ПРфт 13
Планувати та здійснювати власний професійний розвиток, планувати та оцінювати професійний розвиток колективу	ПРфт 16
Використання природних факторів мінеральних вод, клімату Закарпаття у комплексній реабілітації різних верств населення після травм і захворювань	ПРфт 20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування «Клінічної практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати основні симптоми та синдроми при патології органів серцево-судинної і дихальної систем; патогенетичні механізми розвитку функціональних порушень серцево-судинної і дихальної систем; тести, методи і методики обстеження стану серцево-судинної та дихальної систем, які використовуються у фізичній терапії для встановлення реабілітаційного діагнозу; сучасні підходи до лікування, показання та протипоказання до застосування методів фізичної терапії у разі кардіологічної та пульмонологічної патології; основні правила медичної етики та деонтології при роботі з пацієнтами у клініці внутрішньої медицини.	ПРфт 02 ПРфт 05
Вміти проводити опитування пацієнта/клієнта з порушеннями серцево-судинної та дихальної систем для визначення порушень функції,	

активності та участі, використовуючи відповідний інструментарій (антропометрія, огляд, пальпація, перкусія, аускультация, визначення та оцінка пульсу і артеріального тиску, функціональні тести, опитувальники, спірометрія, пікфлоуметрія, пульсооксиметрія); документувати дані реабілітаційного обстеження згідно професійних інструкцій фізичного терапевта і вимог бази практики; трактувати інформацію про наявні у пацієнта/клієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ).	ПРфт 05 ПРфт 08 ПРфт 09
Розвинути здатність використовувати дані реабілітаційного обстеження для створення (планування) індивідуальних програм фізичної терапії для пацієнтів із захворюваннями серцево-судинної та дихальної систем, в тому числі за наявності ускладнень та супутньої патології (встановлювати цілі втручання, розробляти технологію втручання); добирати засоби, методи та форми фізичної терапії, з урахуванням індивідуальних психологічних та функціональних особливостей стану пацієнта з порушеннями серцево-судинної та дихальної систем; здійснювати етапний, поточний та оперативний контроль стану пацієнта/клієнта з серцево-судинними та респіраторними захворюваннями.	ПРфт 08 ПРфт 09 ПРфт 10
Оволодіти навичками реалізовувати програму фізичної терапії у пацієнтів/клієнтів із захворюваннями серцево-судинної та дихальної систем та асоційованих з ними обмежень активності та участі в діяльності; здійснювати етапний, поточний та оперативний контроль стану пацієнта/клієнта, аналізувати результати та коректувати хід виконання програм фізичної терапії; вміння прогнозувати результати фізичної терапії пацієнтів/клієнтів із захворюваннями серцево-судинної та дихальної систем;	ПРфт 08 ПРфт 11 ПРфт 12 ПРфт 13
Демонструвати здатність планувати та здійснювати власний професійний розвиток, здатність до творчого поєднання теоретичних знань, що базуються на сучасних наукових даних, і практичних навичок; адекватного використання природних факторів мінеральних вод, клімату Закарпаття у комплексній реабілітації різних верств населення після травм і захворювань	ПРфт 16 ПРфт 20

5. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Бази «Клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем» визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між університетом і підприємствами сфери охорони здоров'я всіх форм власності і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати лікувально-профілактичні заклади охорони здоров'я (поліклініки, лікарні, санаторії, лікарсько-фізкультурний диспансер, реабілітаційні центри тощо), які забезпечені висококваліфікованими кадрами і відповідають вимогам програми практики.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між університетом та окремим закладом охорони здоров'я.

Закріплення здобувачів за базами практики та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету.

Факультет здоров'я та фізичного виховання наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними підприємствами, що можуть стати базами практики під час проходження практики:

1. КНП "Обласний клінічний фтизіопульмонологічний лікувально-діагностичний центр";
2. КНП "Ужгородська міська дитяча клінічна лікарня" УМР;
3. КНП "Ужгородська міська лікарня" УМР;
4. КНП Ужгородська міська поліклініка;
5. КНП. Обласна клінічна лікарня ім.Новака;
6. ДП санаторій "Сонячне Закарпаття";
7. Санаторій «Орлине гніздо»;
8. КП "Дніпропетровська обласна клінічна лікарня ім. І.І. Мечникова" ДОР;
9. Рівненський навчально-реабілітаційний центр «Особлива дитина»;
10. КНП "Закарпатський обласний дитячий санаторій Малятко";
11. КНП "Обласний клінічний центр нейрохірургії та неврології" ЗОР;
12. КРУ Обласний центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю;
13. КНП "Центр спортивної медицини, санології та фізичної реабілітації";
14. КНП. Берегівська центральна районна лікарня
15. Клінічний санаторій «Карпати»;
16. МЦ "Превеншен";
17. ТОВ Гемо Медика Україна.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ «КЛІНІЧНОЇ (ВИРОБНИЧОЇ) ПРАКТИКИ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ ТА ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМ»

Зміст «Клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем» магістрів спеціальності 227 Терапія та реабілітація, спеціалізації 227.01 Фізична терапія полягає у набутті здобувачами практичних вмінь і навичок роботи на посаді фізичного терапевта в лікувально-профілактичних закладах та реабілітаційних центрах, що і визначає її основну мету. Діяльність студента на практиці має дві складові частини, що доповнюють одна одну: самостійну роботу (150 годин) та індивідуальну роботу (75 годин).

Самостійна практична діяльність студентів складається із щоденної 6-ти годинної роботи у реабілітаційному відділенні на Базі практики, де проходять реабілітаційне лікування пацієнти з захворюваннями серцево-судинної та дихальної систем. У ході практики студент включається у реабілітаційний процес конкретного лікувально-профілактичного закладу, який включає наступні розділи:

- спостереження за роботою фізичних терапевтів, які працюють на базі практики;
- проведення реабілітаційного обстеження пацієнта відповідно до клінічного діагнозу (збір анамнезу шляхом опитування пацієнта, а також членів його родини, лікуючих лікарів; використання методів обстеження, тестів, які прийняті у фізичній терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної системи, інших систем та органів);
- визначення наявних порушень у пацієнта за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я; виявлення основних проблем зі здоров'ям та складання реабілітаційного прогнозу;
- планування індивідуальних програм фізичної терапії, визначення короткотермінових та довготермінових цілей;
- проведення реабілітаційних втручань (заходів) з використанням різних форм кінезіотерапії, методів масажу, механотерапії, апаратної фізіотерапії тощо та оцінка їх ефективності;

- здійснення у процесі реабілітації оперативного, поточного та етапного контролю за станом пацієнта з оцінкою ефективності проведення програм фізичної терапії та її аналізом отриманих результатів;

- оволодіння та удосконалення методики проведення процедур фізичної терапії; проведення корекції програми реабілітаційного втручання з урахуванням результатів спостереження та повторних обстежень пацієнтів;

- спілкування з пацієнтом та членами його сім'ї з метою надання чітких вказівок для заохочення та досягнення оптимального результату; надання практичних рекомендацій щодо подальшого відновлення порушених функцій;

- співпраця в процесі проходження практики з медичним персоналом та пацієнтами лікувально-реабілітаційного закладу, дотримуючись деонтологічних принципів спілкування; збереження конфіденційності інформації про пацієнта, уникаючи обговорення її зі сторонніми особами;

- участь у методичних семінарах, інструктивних і організаційних нарадах, які проводяться для працівників установи, та інструктивних заняттях, які проводяться керівниками практики від кафедри;

- проведення санітарно-просвітницької роботи, яка включає проведення бесід із хворими та їх рідними про роль і ефективність впливу реабілітаційних заходів, небезпеку шкідливих звичок, профілактику гіподинамії та формування здорового способу життя; допомога медичному персоналу відділення у оформленні наочної агітації тощо.

Індивідуальна робота студента у період проходження клінічної практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем має важливе значення для якісного опанування програми практики і підготовки до проведення заходів фізичної терапії. Індивідуальні завдання під час практики полягають у виконанні:

- протоколювання й аналізу розроблених програм і проведених процедур фізичної терапії, інших видів реабілітаційної роботи;

- аналізу науково-методичної літератури з проблем фізичної терапії хворих на серцево-судинні та респіраторні захворювання;

- підбору необхідного методичного матеріалу для організації й проведення заходів фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем;

- оформлення документів планування та обліку практичної роботи студента-практиканта (щоденник практиканта, документи звітності тощо).

- підготовка планів-конспектів 3 реабілітаційних програм з акцентом на результати реабілітаційного обстеження та використані методи реабілітаційного втручання, проведені студентом-практикантом під наглядом фізичного терапевта у пацієнтів з захворюваннями серцево-судинної або дихальної системи. У реабілітаційних програмах повинні бути відображені:

- методика та результати збору анамнезу для хворих різних нозологій (відповідно до профілю клінічної практики);

- методика та результати проведення реабілітаційного обстеження хворого з відповідною нозологією;

- сформульовано реабілітаційний діагноз;

- визначено мету та завдання фізичної терапії, період реабілітації, руховий режим тощо;

- визначено засоби фізичної терапії, їх дозування, послідовність застосування, організаційні та методичні особливості процедур;

- наведені методичні розробки, які студент-практикант склав під час проходження практики (плани-конспекти занять з кінезіотерапії, інших видів реабілітаційної роботи тощо);

- проведено аналіз ефективності індивідуальної програми з фізичної терапії, надані рекомендації щодо наступного проведення реабілітаційних заходів.

Свою практичну діяльність студент узгоджує з процесом реабілітації, розпорядком дня пацієнта. Студент-практикант вступає у професійне спілкування з лікарями та іншим персоналом реабілітаційного відділення, виявляючи ініціативу і наполегливість у засвоєнні

відповідних знань, умінь, навичок та норм поведінки. Студент налагоджує професійні стосунки з лікарями, фізичними терапевтами, ерготерапевтами, психологами, середнім та молодшим медичним персоналом, розвиває навички спілкування з пацієнтами, заохочує і навчає їх для досягнення цілей реабілітації. Під час практики студент постійно працює з науково-методичною літературою, підвищує свій фаховий рівень, вивчає нормативні документи тощо. Самостійність студента у реабілітаційній діяльності регламентується відповідальним за проходження практики від Бази, а також лікарями, фахівцями з фізичної терапії, з якими він співпрацює, і визначається рівнем підготовки практиканта.

7. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ «КЛІНІЧНОЇ (ВИРОБНИЧОЇ) ПРАКТИКИ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ ТА ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМ»

Орієнтовний календарний план «Клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем» для магістрів 227 Терапія та реабілітація, спеціалізації 227.01 Фізична терапія наведено у таблиці 1. Даний план складений з урахуванням передбаченої навчальним планом тривалості клінічної практики 5 тижнів.

Таблиця 1

Орієнтовний календарний план «Клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії
при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем»

№ п/п	Вид та зміст роботи	Період виконання завдання
1.	Інструктивне заняття: “Мета, завдання, зміст «Клінічної практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем» на посаді фізичного терапевта, перевірка готовності здобувачів до практики	1-й день
2.	Цільовий інструктаж з питань охорони праці та техніки безпеки на базах практики (у лікувально-профілактичних та реабілітаційних закладах)	1-й день
3.	Складання індивідуального плану роботи на період практики	1-2 день
4.	Ознайомлення зі структурою та організацією роботи, нормативними документами реабілітаційного відділення лікувально-профілактичного закладу, реабілітаційного закладу. Ознайомлення з санітарно-гігієнічними нормами та правилами деонтології у реабілітаційному відділенні	2-3-й день
5.	Спостереження за проведенням пацієнтів з різними захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем, виконанням процедур фізичної терапії фахівцями реабілітаційного відділення (закладу)	1-2 тиждень
6.	Самостійне проведення реабілітаційного обстеження, процедур фізичної терапії у пацієнтів з різними захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем під керівництвом фахівців реабілітаційного відділення (закладу)	3-5 тиждень
7.	Підготовка планів-конспектів реабілітаційних занять та виконання індивідуальних завдань (складання реабілітаційних програм)	3-5 тиждень
8.	Участь у проведенні організаційної, санітарно-просвітницької роботи у реабілітаційному відділенні (закладі)	3-5 тиждень
9.	Підготовка звітної документації про проходження практики	4-5 тиждень

8. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Загальне керівництво клінічною практикою з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем здійснюється деканатом факультету здоров'я та фізичного виховання ДВНЗ «УжНУ» та загально-університетським керівництвом. Навчально-методичне керівництво практикою від університету забезпечують викладачі кафедри основ медицини, а від лікувально-профілактичних та реабілітаційних закладів – керівники від бази практики - завідувачі відділень або провідні фахівці з фізичної терапії. Керівники від бази виробничої практики працюють у тісному контакті з керівниками практики від кафедри.

Для формування професійних компетентностей майбутнього фахівця з фізичної терапії, важливо забезпечити можливість виконання студентами всієї повноти програми клінічної практики у фізичній терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної системи» на базі практики. Діяльність студентів поєднується з виховною, організаційно-методичною та просвітницькою роботою. У процесі практики студенти вливаються в колектив закладу, на базі якого проходить виробнича клінічна практика, дотримуються трудової дисципліни, надають допомогу в оформленні методичної документації. Формування та удосконалення умінь і навичок здобувачів здійснюється в процесі професійної діяльності під контролем керівника від Базы практики, який надає консультативну та методичну допомогу у проведенні заходів фізичної терапії, здійснює контроль з подальшим аналізом і оцінкою виконання окремих завдань програми практики. Такий підхід сприяє поглибленню теоретичних знань і практичних умінь майбутніх фахівців фізичної терапії.

До початку практики студенти ознайомлюються з вимогами та завданнями практики, змістом роботи та звіту студента - практиканта. Після прибуття на Базу практики студенти надають необхідні документи головному лікареві установи або заступнику з лікувальної роботи, який своїм наказом призначає керівників практики від Базы і визначає місце проходження практики кожного студента.

Обов'язки керівника від бази практики:

- проводить інструктаж з охорони праці і техніки безпеки, знайомить студентів із графіком роботи відділення; обов'язково наголошує на обов'язковості дотримання норм і правил медичної етики та деонтології при контакті з хворими; інформує студентів про структуру і потужності відділення, характеризує допоміжні служби і кабінети, ознайомлює практикантів з особливостями роботи відділення та ведення медичної документації у відділенні;

- розподіляє студентів по робочих місцях, здійснює керівництво та безпосередній щоденний контроль за роботою студентів у період виробничої практики та виконанням робочої програми Клінічної практики при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем, надає консультації і необхідну допомогу;

- веде облік відвідування практики кожним студентом та оцінює якість виконаної роботи; стежить за якістю ведення щоденників практики, рівнем освоєння практичних умінь та навичок, контролює дотримання студентами трудової дисципліни та повідомляє деканат про всі порушення трудової дисципліни, правил внутрішнього розпорядку тощо;

- по завершенню практики керівник від Базы практики надає студенту письмовий відгук, засвідчений особистим підписом і печаткою, у якому відзначає: рівень теоретичної підготовки студента і оволодіння практичними навичками; уміння застосовувати теоретичні знання на практиці; ділові й організаторські якості студента-практиканта; активність у виконанні самостійних реабілітаційних заходів, проведенні санітарно-просвітньої роботи; ставлення до роботи; дисциплінованість; дотримання основних норм медичної етики і деонтології; соціальну активність, ініціативність; професійну придатність; рекомендовану оцінку за підсумками проходження практики.

Обов'язки керівника практики від кафедри:

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед початком виробничої практики, в тому числі настановної консультації, інструктажу про порядок проходження практики; висвітлює питання охорони праці та заходи безпеки;
- завчасно готує і надає студентам-практикантам необхідну документацію: направлення, програму практики, щоденники практики, календарний план, індивідуальні завдання, методичні рекомендації тощо;
- знайомить студентів про систему звітності та критерії оцінювання практики;
- знайомить керівників від Баз практики з програмою практики й обов'язками, які на них покладаються;
- веде контроль за проходженням студентами практики умовами праці студентів на практиці, виконання студентами-практикантами правил внутрішнього розпорядку Баз практики та дотримання трудової дисципліни.; перебуває у тісному контакті з керівником практики від Баз та забезпечує високу якість опанування програми практики студентами;
- періодично інформує завідувача кафедри про хід практики, бере участь в обговоренні проблемних питань щодо організації та проведення практики студентів та вживає заходів щодо її покращення;
- по закінченню практики забезпечує приймання диференційованого заліку з практики, підводить підсумки практики, оцінює роботу кожного студента та складає звіт про проведення виробничої Клінічної практики при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем.

Обов'язки студентів при проходженні практики:

- взяти участь у настановній консультації з питань організації та проходження практики, ознайомитись з метою, завданням, базою, де проходитиме практика; оформити щоденник та всю необхідну документацію для проходження практики;
- своєчасно прибути на базу практики, пройти інструктаж з охорони праці та техніки безпеки; ознайомитись з розпорядком і особливостями роботи відділення та своєчасно приступити до проходження практики;
- у повному обсязі виконувати усі завдання, передбачені програмою практики і вказівками керівників практики; сумлінно вести записи у щоденнику виробничої практики за встановленою формою;
- неухильно дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії і гігієни та правил внутрішнього розпорядку Баз практики, норм медичної етики і деонтології. Студенти несуть повну відповідальність за виконану роботу, життя та здоров'я осіб, яким проводять заходи фізичної терапії, ;
- за період виробничої практики студенти повинні брати участь у санітарно-просвітницькій роботі та профілактичних заходах, які проводяться на Базі практики, у виробничих нарадах, науково-практичних конференціях закладу тощо;
- студенти зобов'язані своєчасно оформити передбачену програмою звітну документацію про проходження практики, подати її на перевірку керівнику практики та скласти диференційований залік з практики.

9. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ, ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ ПРАКТИКИ

Письмовий звіт про проходження клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем є основним документом студента, що характеризує виконану ним роботу під час практики, набуті організаційні, практичні, методичні та виховні навички. За змістом і структурою звіт повинен відповідати програмі практики. Звіт повинен містити відомості про конкретну роботу, виконану студентом на робочому місці. Звіт оформлюється відповідно до загальних вимог, встановлених стандартом для оформлення

текстових документів. Звіт з практики студент готує самостійно і надає його для погодження керівнику практики від Бази практики до її закінчення.

Загальні вимоги до оформлення звіту про проходження практики:

- звіт про проходження практики має містити: титульний аркуш; вступ, основну частину, у якій відображені мета і завдання практики, коротка характеристика структурного підрозділу, у якому працював студент-практикант, зміст діяльності студента-практиканта за період проходження практики; щоденник практики; відгук-характеристику від бази практики; виконані індивідуальні завдання (плани-конспекти 3 реабілітаційних програм); висновки, зауваження та пропозиції щодо організації та проведення практики. Звіт про практику складається індивідуально кожним студентом. На останній сторінці звіту ставиться дата і підпис студента - практиканта.

- у щоденнику практики фіксується прибуття та вибуття студента з бази практики, календарний план проходження практики, описується самостійна робота на базі практики; щоденник має бути підписаний керівником виробничої практики від бази практики та засвідчений печаткою закладу;

- відгук-характеристика, підписана керівником (куратором) виробничої практики від бази практики, має на меті оцінити діяльність здобувача на базі практики, містить відомості про те, як він відвідував практику, чи сумлінно та якісно ставився до виконання завдань, як виявляв свої інтереси та здібності, які особисті якості проявив тощо;

- плани-конспекти 3 реабілітаційних програм виконуються у друкованому вигляді з акцентом висвітлення реабілітаційних програм, розроблених і проведених студентом-практикантом під наглядом фізичного терапевта у пацієнтів з захворюваннями серцево-судинної та дихальної систем.

Порядок допуску звіту до захисту практики

По завершенню клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем студенти повинні надати керівнику практики від кафедри, не пізніше, ніж через 3 дні, звіт про проходження практики, оформлений належним чином. Звітні матеріали мають бути обов'язково перевірені керівником практики від кафедри до проведення диференційованого заліку, під час якого проводиться захист звіту, дата якого визначається деканатом. Керівник практики від кафедри на підставі аналізу поданих документів приймає рішення про допуск студента до захисту, що зазначається на звіті студента про проходження практики. Критерієм допуску до захисту практики є систематична робота здобувача на базі практики, дотримання трудової дисципліни та виконання завдань практики, передбачених програмою практики і відображених у звіті. Письмовий звіт з практики захищається здобувачем при комісії, призначеній завідувачем кафедри, та у присутності інших здобувачів. Оцінка за захист звіту з практики є складовою загальної оцінки диференційованого заліку за результатами проходження практики (за національною шкалою, 100-бальною шкалою та шкалою ECTS) і вноситься у залікову відомість та залікову книжку здобувача освіти за підписами членів комісії.

10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Методи навчання

У ході проходження студентами клінічної виробничої практики використовують такі методи навчання:

1. Пояснювально-ілюстративний метод. Використовується у процесі опанування конкретних методик фізичної терапії, ґрунтується на активізації репродуктивного (відтворювального) мислення студентів.

2. Пошуковий метод. Використовується під час самостійної та індивідуальної роботи студентів. Полягає в організації активного пошуку розв'язання практичних і пізнавальних

завдань. Процес мислення студентів при використанні цього методу набуває продуктивного характеру, він контролюється викладачем і коригується самими студентами.

3. Репродуктивний метод. Використовується при проведенні конкретних заходів фізичної терапії, під час практики і ґрунтується на засвоєнні практичних навичок на основі зразка, моделі певного виду діяльності.

4. Проблемний метод. Ґрунтується на постановці викладачем пізнавального завдання (проблеми), самостійних пошуках студентами шляхів його розв'язання, порівнянні різних поглядів і підходів до вирішення проблеми.

Інноваційні способи і методи, що використовуються в освітньому процесі, засновані на застосуванні сучасних досягнень науки та інформаційних технологій, спрямовані на підвищення якості підготовки шляхом розвитку у бакалаврів "soft-skills" (творчих здібностей, креативності, комунікації, роботи в групі і самостійно); націлені на активізацію творчого потенціалу та самостійності студентів.

Форми і методи контролю, критерії оцінювання

Контроль виконання студентами завдань практики здійснюється відповідальними керівниками практики від кафедри та бази практики. Студенти-практиканти повинні виконувати свою роботу згідно індивідуального плану роботи.

Клінічна (виробнича) практика з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем оцінюється за всіма видами діяльності у процесі проведення поточного та підсумкового модульного контролю відповідно до розробленої системи балів.

Поточний контроль здійснюється керівниками практики упродовж проходження студентами виробничої клінічної практики шляхом аналізу та оцінки їх систематичної діяльності, дотримання трудової дисципліни та виконання завдань практики (табл. 2).

Таблиця 2

Шкала оцінювання поточного контролю під час виробничої практики

Показники	Бали
Відпрацювання робочого часу (<i>за кожен робочий день практики нараховується по 1 балу</i>)	0-20
Повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази	0-15
Вчасність та якість оформлення студентом щоденника практики і звітних матеріалів	0-10
Виконання індивідуальних завдань (складання реабілітаційних програм)	0-15
Загальна оцінка	0-60

Рейтингове оцінювання поточного контролю здійснюється наступним чином:

1) *Відвідування бази практики є обов'язковим*, оскільки таким чином студент набуває практичних знань та вмінь, виконуючи завдання керівника та накопичуючи відомості для написання звіту. Контроль відвідування студентом бази практики здійснюють керівники від університету та бази практики, на якій, згідно з угодою з університетом, відбувається практика. В межах одного змістового модулю максимальна кількість балів за відвідування становить 20 балів. За кожен пропущений робочий день практики знімається 1 бал.

2) *Повнота і якість виконання студентом завдань практики, відгук керівника практики від бази* є важливим показником процесу практичної підготовки. Максимальна оцінка становить 15 балів. Оцінка за повноту і якість виконання завдань практики визначається таким чином:

15-13 балів - якщо характеристика від бази практики позитивна і до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання всіх завдань практики (плани-конспекти, протоколи, виписки з історій хвороби, реабілітаційні програми);

12-8 балів - якщо характеристика від бази практики позитивна і до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання більшості завдань практики;

7-4 балів - якщо характеристика від бази практики позитивна і до заліку надані не у повному обсязі письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики;

3–0 балів - якщо характеристика керівника від бази практики негативна і до заліку не надані або частково надані письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики.

3) *Вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звітних матеріалів та представлення на перевірку керівнику* свідчить про сумлінність та дисциплінованість студента, і визначається за якістю їх оформлення та змісту. На оцінювання цього показника відводиться максимально 10 балів, які розподіляються наступним чином:

10-9 балів - якщо щоденник і звіт оформлені у відповідності з вимогами, а зміст відображає результати виконання основних завдань практики;

8-6 балів - якщо щоденник і звіт оформлені у відповідності з вимогами, а зміст не повністю відображає результати виконання основних завдань практики;

5-3 балів - якщо щоденник і звіт оформлені в основному у відповідності з вимогами, а зміст приблизно відображає результати виконання основних завдань практики;

2-0 балів - якщо щоденник і звіт не відображають результатів проходження практики або вони відсутні.

4) *Виконання індивідуальних завдань (складання реабілітаційних програм)*

15–13 балів - якщо реабілітаційні програми складені згідно вимог, містять усі необхідні компоненти реабілітаційного обстеження та втручання, визначені методи контролю проведених заходів;

12-8 балів - якщо реабілітаційні програми містять помилки, наведені неповні компоненти реабілітаційного обстеження та втручання, можливі неточності у виборі методів контролю проведених заходів;

7–4 балів - якщо реабілітаційні програми складені поверхнево, наявні лише окремі компоненти реабілітаційного обстеження та втручання, грубі неточності у виборі методів контролю проведених заходів;

3–0 балів - якщо реабілітаційні програми складені неправильно, компоненти реабілітаційного обстеження та втручання не відповідають реабілітаційному діагнозу, неправильно вибрані методи контролю проведених заходів;

Загалом за результатами підсумкового контролю студент може отримати 60 балів.

Підсумковий контроль проводиться по завершенню практики шляхом оцінювання цілісної систематичної практичної діяльності студентів упродовж 4-тижневого періоду. Предметом оцінювання якості практичної підготовки студента є рівень набутих ним практичних знань та навичок, уміння вести полеміку та захищати запропоновані у звіті положення. Загальна форма звітності студентів-бакалаврів за практику – письмовий звіт з практики, який захищається здобувачем освіти при комісії, призначеній завідувачем кафедри. Диференційований залік з практики проводиться відповідальним за практику від кафедри, у присутності всієї навчальної групи у формі усної доповіді (презентації) студента про виконану під час практики роботу з урахуванням відповідей на запитання та оцінки за його письмовий звіт. Максимальна оцінка за захист практики – 40 балів. Вона визначається у відповідності з даними таблиці 3.

Таблиця 3

Оцінювання демонстрації набутих знань і вмінь, захисту звіту про практику

Кількість балів	Критерії оцінювання
40-31	Якщо доповідь і відповіді на запитання вірні й повні
30-21	Якщо доповідь недостатньо повна, а відповіді недостатньо вірні або викладені з незначними помилками
20-11	Якщо доповідь неповна, а відповіді в основному вірні, але викладені зі значними помилками
1-0	Якщо доповідь не підготовлена або не розкриває суті проведеної роботи

Отже, якість практичної підготовки студента під час проходження виробничої Клінічної практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем оцінюється у 100 балів за такими основними показниками поточного і підсумкового модульного контролю:

- 1) відпрацювання робочого часу практики студентом на клінічній базі;
- 2) повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази;
- 3) вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику і представлення на перевірку керівнику;
- 4) повнота і якість виконання індивідуальних завдань (складання реабілітаційних програм)
- 5) демонстрація набутих практичних знань і вмінь, захист звіту про практику.

Рейтингова залікова оцінка студента дорівнює сумі оцінок за поточний і підсумковий модульний контроль (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала підсумкового залікового модульного контролю

Показники	Бали
Оцінка за захист звітів про практику та демонстрацію набутих студентом практичних знань і вмінь	0-40
Поточний контроль	0-60
Загальна оцінка	0- 100

Таким чином, за отриманою студентом загальною сумою балів поточного та підсумкового модульного контролю керівник практики від університету виставляє оцінку диференційованого заліку в залікову відомість і залікову книжку за шкалою ECTS та національною шкалою (таблиця 5).

Таблиця 5

Загальна шкала оцінювання

Шкала ЄКТС	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мін. бал - Макс. бал
A	Відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре		82-89
C	Задовільно		74-81
B		64-73	
E		60-63	
Fx	Незадовільно	Не зараховано	35-59
F			0-34

Рейтингова залікова оцінка студента не повинна бути меншою 60-ти балів. Вона дорівнює сумі оцінок за поточний і підсумковий модульний контроль (див. табл. 4).

Якщо сумарна оцінка є меншою за 60 балів, але більшою за 35 балів, студент зобов'язаний повторно захистити звіт про практику і продемонструвати набуті практичні знання і вміння під час заліку.

Якщо сумарна оцінка є меншою за 35 балів, студент допускається до заліку після повторного проходження практики з дозволу завідувача кафедри або деканату.

Таким чином, за отриманою студентом загальною сумою балів поточного та підсумкового модульного контролю керівник практики від університету виставляє оцінку в залікову відомість і залікову книжку за шкалою ECTS та національною шкалою (див. табл. 5).

За виконання розділів програми клінічної виробничої практики студент отримує такі бали:

Оцінка 90-100 – «відмінно» виставляється, якщо студент-практикант:

- виконав увесь обсяг роботи за програмою практики; усі види робіт проведені на високому науково-методичному рівні; раціонально застосовував різні методи фізичної терапії, дотримувал належної трудової дисципліни; виявляв інтерес до роботи та сумлінно самостійно виконував реабілітаційне обстеження та процедури як фізичний терапевт, на відповідному професійному рівні проводив реабілітаційну, просвітницьку роботу з хворими на серцево-судинні та респіраторні захворювання; володіє організаторськими здібностями, навичками спілкування й ерудицією, професійною етикою тощо; продемонстрував творче і якісне виконання всіх завдань, запропонованих керівником практики; підготував звітну документацію в зазначений термін, у точній відповідності з усіма вимогами до її змісту та оформлення; доповів результати практики на високому рівні, впевнено і вірно відповідав на додаткові запитання.

Оцінка 74-89 – «добре» виставляється якщо студент-практикант:

- виконав увесь обсяг робіт з програми практики; усі види робіт проведені на достатньому науково-методичному рівні; загалом опанував проведення реабілітаційного обстеження та процедур як фізичний терапевт та виявляв інтерес до виконання завдань, дотримувал належної трудової дисципліни; проте недостатньо ефективно використовував окремі методи, допускав помилки при побудові, проведенні й аналізі програм фізичної терапії, проявив меншу самостійність і творчість у підготовці та проведенні різних форм реабілітаційної роботи; правильно і якісно виконував більшість завдань, прте у деяких допустив помилки, недоліки; надав звітну документацію в зазначений термін і відповідно до основних вимог; доповів результати практики на достатньому рівні, загалом правильно відповідав на поставлені запитання, допускав окремі помилки і неточності.

Оцінка 60-73 – «задовільно» виставляється якщо студент-практикант:

- виконав усі види робіт практики на недостатньому науково-методичному рівні, слабко опанував проведення реабілітаційного обстеження та процедур як фізичний терапевт, виявляв незначний інтерес до виконання завдань, порушував трудову дисципліну, пропускав дні практики; застосовував одноманітні прийоми організації та проведення процедур з хворими на серцево-судинні та респіраторні захворювання; допускав суттєві помилки у побудові, проведенні й аналізі програм фізичної терапії; виявляв слабкий інтерес до проведення процедур фізичної терапії, і загалом до професії; виконав тільки окремі завдання клінічної практики; демонстрував відсутність ініціативи, прагнення використати додаткові методичні матеріали; надав звітну документацію, що не повністю відповідає вимогам за змістом та оформленням; доповів результати практики на недостатньому рівні, при відповіді на додаткові запитання відповідав переважно неправильно і неточно.

Оцінка 0-59 – «незадовільно» виставляється якщо студент-практикант:

- допускав серйозні помилки під час проведення реабілітаційного обстеження та процедур як фізичний терапевт; відсутні знання і вміння при побудові, проведенні й аналізі програм фізичної терапії; виявлено незнання основних методичних прийомів побудови реабілітаційного процесу; не дотримувал належної трудової дисципліни, пропустив більшу кількість робочих днів практики; характерна відсутність інтересу до проведення процедур фізичної терапії і загалом до професії; студент показав слабе володіння професійною етикою, навичками спілкування та відсутність готовності до проведення реабілітаційної роботи. Продемонстрував відсутність необхідних здібностей до організації реабілітаційного процесу, підтримання робочої атмосфери, дисципліни на заняттях, встановлення контакту з пацієнтами, яким проводить процедури фізичної терапії, низький рівень загальної й педагогічної культури; невміння застосовувати знання для вирішення практичних завдань; недбале виконання завдань практики; надання звітної документації, що не відповідає вимогам за змістом і оформленням.

Студенти-практиканти несуть повну відповідальність за виконання робочої програми клінічної (виробничої) практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем. Студент, який не виконав у повному обсязі робочу програму практики або отримав негативну залікову оцінку з практики, може бути відрахованим з університету за поданням декана факультету. У разі невиконання повного обсягу програми практики за поважної причини, практика може бути подовжена студенту за його зверненням і наданням відповідних підтверджуючих документів на відповідний строк без відриву від навчальних занять на факультеті.

Підведення підсумків практики проводиться відповідальними за практику від кафедри після завершення заліку у присутності всіх практикантів. Під час підведення підсумків керівники визначають ступінь виконання програми практики, аналізують типові приклади дій практикантів, відмічають кращих, доводять рекомендації та завдання з використання набутого досвіду і нових знань.

Кожному практиканту повідомляється індивідуальна загальна оцінка за практику за отриманою студентом загальною сумою балів поточного та підсумкового модульного контролю. Керівник практики від кафедри оформлює звіт за результатами практики.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», поточна редакція від 07.09.2023.
2. Наказ МОЗ України від 23.05.2018 № 981 "Про затвердження перекладу Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків".
3. Мухін В.М. Фізична реабілітація: Підручник, 3-тє вид., перероблене та доповнене. Київ: Олімпійська література, 2010. 488 с.
4. Григус І. М. Фізична реабілітація в пульмонології : навчальний посібник. 2-ге, виправлене. Рівне : НУВГП, 2018. 258 с.
5. Григус І. М., Брега Л. Б. Фізична терапія в кардіології: навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2018. 268 с.
6. Протокол надання реабілітаційної допомоги пацієнтам з коронавірусною хворобою (COVID-19) та реконвалесцентам. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 771 від 20.04.2021 р.
7. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів / За ред. проф. Ю.М. Мостового. 22-ге вид., перероб. Київ, Центр ДЗК, 2017. 616 с.
8. Козак Д.В., Давибіда Н.О. Лікувальна фізична культура: посібник. Тернопіль, ТДМУ «Укрмедкнига», 2019. 136 с.
9. Фізіотерапія : підручник / за ред. проф., д. мед. н. О. А. Владимірова, проф., д. мед. н. В. В. Єжова, проф., д. мед. н. Г. М. Пономаренко. Київ : Формат, 2013. 432 с.

Допоміжна література

1. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації [навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Т. Бойчук, М. Голубєва, О. Левандовський, Л. Войчишин. Л.: ЗУКЦ, 2010. 240 с.
2. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини / Том II / Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів. Вінниця: Нова книга, 2009. 784 с.
3. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини / Том I / Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів. Вінниця: Нова книга, 2009. 640 с.
4. Внутрішня медицина: підручник / Н.М. Середюк, Є.М. Нейко, Г.П. Вакалюк та ін.; за ред. Є.М. Нейка. К.: Медицина, 2009. 1104 с.

5. Методична розробка до лабораторних занять з дисципліни «Діагностика та програми фізичної терапії при захворюваннях внутрішніх органів» / Укладачі: К.П. Мелега, Ю.В. Дуткевич-Іванська. Ужгород, 2017. 56 с.
6. Лікувальна фізична культура: Підручник / В.С. Соколовський, Н.О. Романова, О.Г. Юшковська. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2005. 234 с.
7. Основи спортивної медицини: Навч. посібник / К.П. Мелега. Ужгород, Вид-во УжНУ «Говерла», 2023. 300 с.
8. Пешкова О. В. Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів: навчальний посібник. Харків : СПДФО, 2011. 312 с.
9. Богдановська Н.В. Фізична реабілітація хворих різних нозологічних форм. Навчальний посібник. Запоріжжя, 2011. 314с.
10. Івасик Н. Фізична реабілітація при порушенні діяльності органів дихання. Львів, 2012. 192 с.
11. Юшковська О. Г. Фізична реабілітація хворих на ішемічну хворобу серця. Одеса: «Видавництво ВМВ». 2000. 224 с.
12. Вакуленко Л.О, Прилуцька Г. В., Вакуленко Д. В. Лікувальний масаж. Тернопіль: Укрмедкнига, 2005. 448 с.
13. Самосюк І. З., Копчак С. К., Губенко В. П. та ін. Лікувальні види масажу в лікуванні та профілактиці бронхіальної астми: навчально-методичний посібник. Київ: СПД«КВК», 2010. 128 с.
14. Самойленко В. Б., Яковенко Н. П., Петряшев І. О. та ін. Медична і соціальна реабілітація: підручник. Київ: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». 2018. 464 с.
15. Амосова К. М., Конопльова Л. Ф., Сидорова Л. Л., Мостбауер Г. В. Практикум з внутрішньої медицини : навчальний посібник. Київ : Український медичний вісник. 2012. 416 с.
16. Алексєєв О. І., Алексєєва С.І. Історія хвороби. Навчальний посібник для студентів відділення фізичної реабілітації. Дрогобич: «Вимір», 2004. 32с.
17. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.
18. Бойчук Т., Голубева М., Левандовський О. Методичні принципи оцінювання результатів виробничої практики в системі підготовки фахівців фізичної реабілітації. Молода спортивна наука України. 2008. Т. 4. С. 18-22.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Навчально-методичні матеріали «Клінічної практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем» на сайті електронного навчання ДВНЗ «УжНУ». URL: <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=6276>
2. Робоча програма «Клінічної практики з фізичної терапії при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем» на сайті електронного навчання ДВНЗ «УжНУ». URL: <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=6276>
3. Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» від 03.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
4. Наказ МОЗ України від 23.05.2018 № 981 "Про затвердження перекладу Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків". URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-23052018--981-pro-zatverdzhennja-perekladu-mizhnarodnoi-klasifikacii-funkcionuvannja-obmezhen-zhittedijalnosti-ta-zdorov%e2%80%99ja-ta-mizhnarodnoi-klasifikacii-funkcionuvannja-obmezhen-zhittedijalnosti-ta-zdorov%e2%80%99ja-ditej-i-pidlitkiv>
5. PEDro «Доказова База Даних з Фізичної Терапії (Physiotherapy Evidence Database)» URL: <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=6243>

6. Сайт Empendium / Портал для лікарів / Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини. URL: <https://empendium.com/ua/>
7. Державний експертний центр МОЗ України / Реєстр медико-технологічних документів / Галузеві стандарти та клінічні настанови. URL: https://www.dec.gov.ua/cat_mtd/galuzevi-standarti-ta-klinichni-nastanovi/
8. Альянс Європейських органів Фізичної та Реабілітаційної Медицини. Біла Книга з Фізичної та Реабілітаційної Медицини (ФРМ) в Європі. Розділ 7. Сфера клінічних компетентностей: ФРМ на практиці. Укр журнал ФРМ. 2018; 2(2): 113-144. URL: <http://www.whitebookprm.eu/wp-content/uploads/2019/03/WB-2018-3rd-Edition-UA-fin.pdf>
9. Сайт «Медико-соціальна реабілітація хворих із патологією серцево-судинної системи, органів дихання та шлунково-кишкового тракту». URL: http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/distance/classes_stud/Українська/2 курс/Медична та соціальна реабілітація/2 розш. мет.htm
10. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.04.2021 № 771 «Протокол надання реабілітаційної допомоги пацієнтам з коронавірусною хворобою (COVID-19) та реконвалесцентам» [Електронний ресурс]: URL: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/2021_771_covid19_rehabilit.pdf
11. ВООЗ «Підтримка для самостійної реабілітації після пов'язаних з COVID-19 захворювань» WHO/EURO:2020-855-40590-54654. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/333547/WHO-EURO-2020-855-40590-54654-ukr.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwAR2k3Oc9TBvQEeThG8ZQvc-GEjw7yL3PYw5xDoqjJz9TzNuSB6N9ahGX68E>
12. Сайт Українського товариства фізичної та реабілітаційної медицини. URL: <http://www.utfrm.com.ua/>
13. Сайт Української асоціації фізичної терапії. URL: <https://physrehab.org.ua/uk/home/>

Додаток 1

Результати перегляду робочої програми практики

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).

(потрібно підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібно підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібно підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)